

Meldinė nendrinukė

Mažasis vadovas vaikams

Šio ypač reto mažo paukštelio išsaugojimas yra tapęs tikru iššūkiu gamtininkams. Kaip išsaugoti meldinę nendrinukę, kad jos švelnia giesmele galėtų džiaugtis ir ateities kartos?

Su žodynečiu ir gamtos pažinimo veiklomis

Stulgys

27-29 cm. Retas, saugomas. Giesmė primena pabirusių karoliukų garsą, kartais tarškina snapu.

Nendrinė lingė

48-56 cm, išskleisti sparnai – iki 1,3 m. Dažna. Plėšri. Balsas primena cypimą.

Paukščiai

Pažink
meldinės
nendrinukės
kaimynus

Perkūno oželis

25-27 cm. Apyretis. Būdingas garsas panašus į ožiuko mekenimą, kurį skrisdamas išgauna uodegos plunksnomis.

Nendrinė starta

15 cm. Dažna. Įprastas nendrynų paukštis. Gieda „ziv ziv ziv zriu“.

Margasis žiogelis

13 cm. Nedažnas. Gieda vakare ir naktį. Giesmė primena žiogo svirpimą.

Ežerinė nendrinukė

13 cm. Dažna. Artimiausia meldinės nendrinukės sesė, tik be šviesaus dryžio viršugalvyje. Gieda „terr ter ter ter ti ti ti utir utir utir“.

Paukščiai

Pažink
meldinės
nendrinukės
kaimynus

Balinė pelėda

36-39 cm. Reta. Gyvena ne miškuose, o pievose, medžioja dieną. Jauni pelėdziukai slapstosi žolėje. Balsas tylus „uh uh“.

Švygžda

22-24 cm. Retoka.
Šalinasi žmonių.
Naktį švilpauja
„fuit fuit fuit“.

Paukščiai

Pažink
meldinės
nendrinukės
kaimynus

Pievinis kalviukas

14-15 cm. Dažnas.
Pakilęs tuoktuvų
skrydžiui gieda „sip
sip sip“.

Geltonoji kielė

17 cm. Gana dažna.
Citrinos geltonumo.
Gieda „cliv civ civ“.

Paprastasis griciukas

70-80 cm. Retas.

Triukšmingas paukštis.

Gieda „gričiu gričiu gričiu“.

Pempė

28-31 cm. Gana

dažna. Skraidydama

gieda „gyvi gyvi“.

Paukščiai

Pažink
meldinės
nendrinukės
kaimynus

Griežlė

25-28 cm. Gana dažna.

Puikiai slapstosi pievoje.

Pavakare kreksi „kreks kreks kreks“.

Bebrai

Graužikai, sveria 15-20 kg. Gyvena prie vandens, aktyvūs naktį. Minta medžių žieve, šakomis, kaupia atsargas žiemai.

Stirnos

Kanopiniai, sveria 20-36 kg. Gyvena miškuose, laukuose, krūmynuose, užsuka į pelkes. Minta žole, jaunomis šakelėmis.

Pelėnai

Graužikai, sveria 20-30 g. Gyvena urveliuose arba medžių uoksuose. Minta sėklomis, pumpurais, žieve.

Žinduoliai

Pažink
meldinės
nendrinukės
kaimynus

Kirstukai

Graužikai, panašūs į peles, sveria apie 10 g. Minta vabzdžiais, kartais meldinės nendrinukės jaunikliais.

Briedžiai

Stambūs kanopiniai, sveria 200-500 kg. Gyvena miškuose, užsuka į šlapias pievas. Minta žole, šakelėmis, pumpurais, per dieną reikia iki 13 kg maisto.

Vabzdžiai ir voragyviai

Vabalai

Turi 6 kojas. Lietuvoje gyvena keli tūkstančiai rūšių. Dalis gyvena pievose, svarbus paukščių maistas.

Vorai

Turi 8 kojas. Lietuvoje gyvena keli šimtai rūšių. Mezga tinklus, gaudo kitus smulkius gyvūnus.

Žiogai

Vabzdžiai, kūno ilgis – 2-4 cm. Grobuonys, svirpia trindami antsparnius.

Meldinė nendrinukė

Mažasis vadovas vaikams

Tik niekam
nesakykit, kaip
aš skrendu į
šiltuosius
kraštus.

Teksto autorius
Almantas Kulbis

II-as leidimas

Dailininkas
Paulius Juodišius

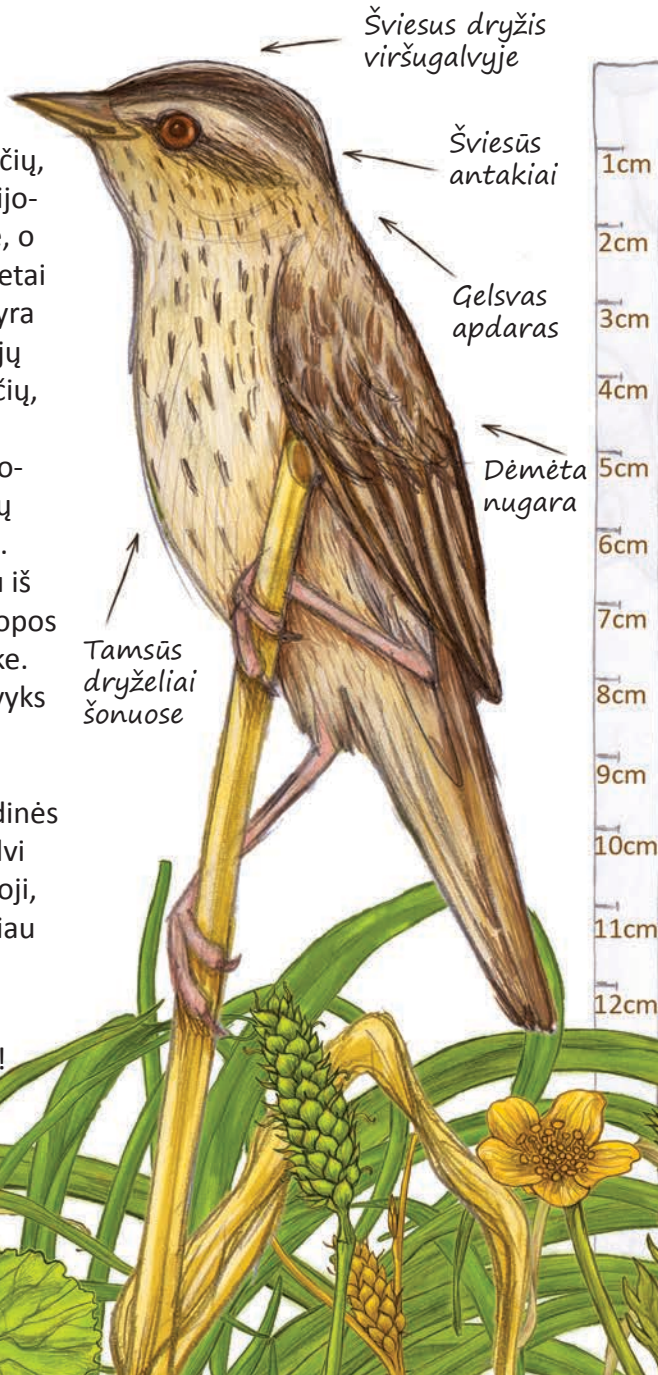
Baltijos aplinkos forumas
Vilnius
2017

Meldinės nendrinukės portretas

Lietuvoje sutinkama daugiau kaip 370 rūšių skirtingų paukščių, panašiai – ir kaimyninėje Latvijoje. Vieni iš jų peri mūsų krašte, o kiti užklysta tik trumpam. Neretai galvojama, kad reti paukščiai yra dideli ir egzotiški. Tačiau tarp jų yra ir mažų, ir kukliai atrodančių, tad juos išvysti pavyksta tik atkakliausiems gamtos stebėtojams. Vienam iš tokių paukščių skiriama knygelė, kurią skaitai. Kviečiame susipažinti su vienu iš rečiausių Lietuvos ir visos Europos paukščių – meldine nendrinuke. Jei būsi atkaklus, gal ir tau pavyks išgirsti jos giesmelę. Nendrinukių genčiai mūsų šalyje atstovauja ežerinės, sodinės ir karklinės nendrinukės, bei dvi krakšlių rūšys – didžioji ir mažoji, tačiau meldinė sutinkama rečiau nei jos gentainės.

Pažvelk į paveikslėlį ir išmok atpažinti meldinę nendrinukę!

Meldinė nendrinukė yra vos 12 cm ilgio, o sveria beveik tiek pat, kiek šaukštelis cukraus. Ji yra 3 kartus lengvesnė už naminį žvirblį.

Kiek ji turi vardų?

Rask 8 skirtumus

Įsidėmėk, kaip meldinė nendrinukė vadinama kitomis kalbomis, ir paieškok jos nuotraukų internete:

Latviškai – *Grīšļu kauķis*

Angliškai – *Aquatic Warbler*

Rusiškai – *Вертяловая камышовка*
(*Vertliavaja kamyšovka*)

Lenkiškai – *Wodniczka*

Vokiškai – *Seggenrohrsänger*

Lotyniškai – *Acrocephalus paludicola*

Lietuvoje gyvena tik apie 250 meldinių nendrinukių. Manoma, kad jos artimiausios giminaitės ežerinės nendrinukės gausesnės daugiau kaip 1 000 kartų, o štai vieversių pas mus – net 1,4 mln. porų! Įsivaizduok – beveik po vieną paukštelį kiekvienam gyventojui.

Meldinės nendrinukės yra ties išnykimo riba: dar neseniai jos perėjo 8-iose Europos šalyse. Dabar suka lizdus tik Lietuvoje, Baltarusijoje, Ukrainoje, Lenkijoje ir Vokietijoje.

Kuo paukščiai skiriasi?

Paukščiai – artimi giminaičiai. Tačiau visi žino, kad jie ne tik skirtingai atrodo, bet ir yra prisitaikę prie įvairių gyvenimo sąlygų, minta skirtingu maistu. Tokie plėšrieji paukščiai kaip vanagai ir pelėdos net minta kitais paukščiais.

Meldinės nendrinukės priklauso paukščiams giesmininkams. Jos yra iš gausiausio pasaulyje žvirbinių būrio. Jam priklauso tokie smulkūs sparnuočiai kaip zylės, kregždės, strazdai ir net varnos. O jie gi tokie skirtingi!

Įsižiūrėję pastebėsite, kiek daug apie paukštį pasako išvaizda.

Mokslininkai meldinę nendrinukę pirmą kartą aprašė XVIII a. Lietuvoje šį paukštį pirmas pastebėjo profesorius Tadas Ivanauskas, vienas žymiausių mūsų šalies gamtininkų.

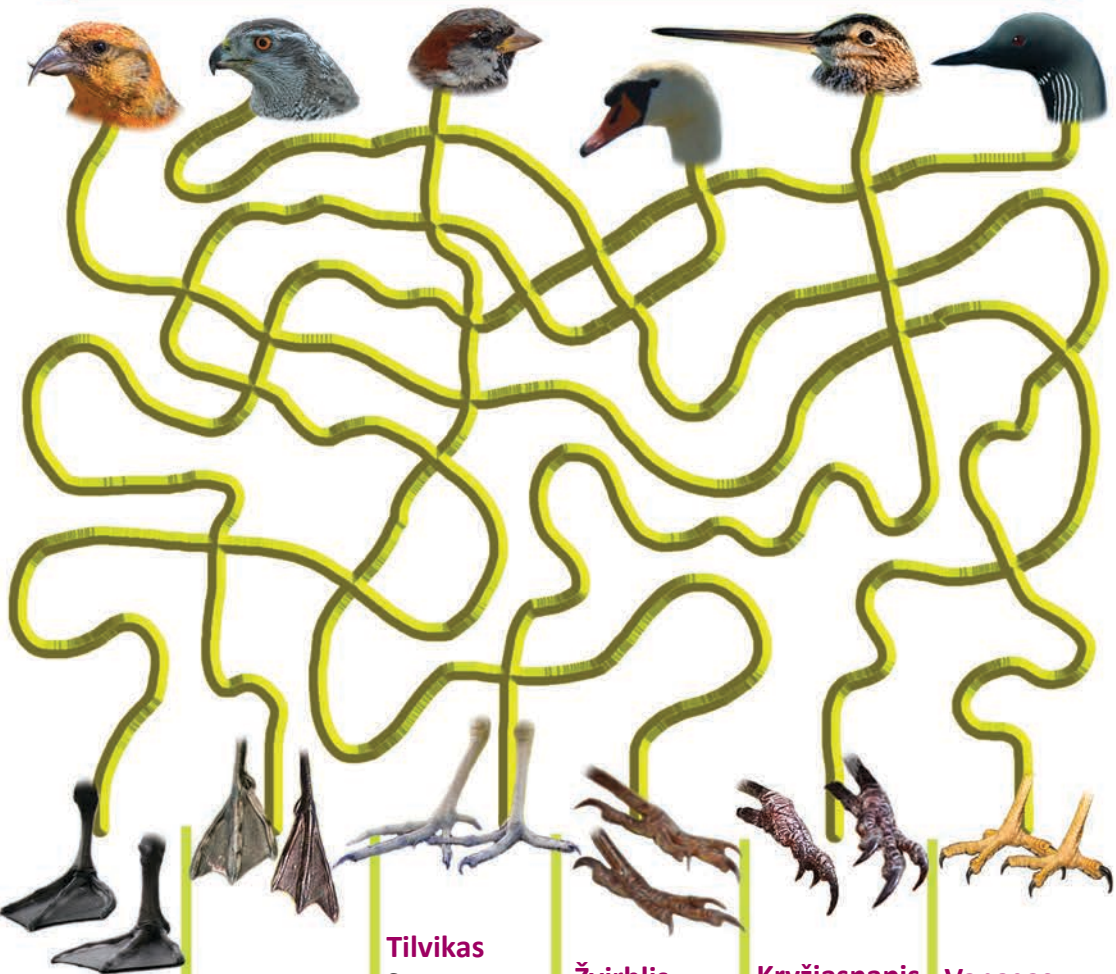

Kas pametė galvą?

Piešinėlyje susimaišė skirtingų paukščių galvos ir kojos.
Teisingai sujunk ir sužinok, kuo minta ir kur gyvena jų savininkai.

Gulbė

Žoliaėdė. Snapu peša ir trina vandens augalus. Kojos skirtos plaukioti.

Naras

Minta žuvimi. Snapu sučiumpa grobj. Kojos skirtos plaukioti.

Tilvikas

Snapu ieško smulkaus grobio minkštame dirvožemyje ir dumble. Kojos skirtos braidyti vandenyje.

Žvirblis

Lesa sėklas, smulkius kirminus, vabzdžius. Kojos skirtos įsikibti į medžių šakeles.

Kryžiasnapis

Minta sėklomis, snapas pritaikytas lukštenti kankorėžius. Kojos skirtos laipti medžių šakomis.

Vanagas

Plėšrus. Snapu plėšo grobj. Kojos su galingais nagais skirtos čiupti grobj.

Kodėl paukščiai gieda?

Tik kantrūs ir atkaklūs gamtos stebėtojai moka skirti paukščių balsus. Nenustebk, jei ruošiantis prireiks klausytis daug įrašų ir ne vieną kartą išeiti į gamtą. Suprasi, kad paukščiai ne tik kviečia vieni kitus, vilioja tuoktuvėms, bet ir praneša apie įsibrovėlius, gąsdina juos, įspėja apie užimtą teritoriją. Žmonėms nesuprantant giesmių, atsirado posakis „kalbėti paukščių kalba“.

Meldinės nendrinukės patinėlio giesmė ne tokia melodinga, kaip sidabrinio skambesio balso karalienės lakštingalos. Tačiau paprastos ir neįkyrios jų trelės vakarais švelniai sklando virš pievos tarsi spalvingų karoliukų vėrinėlis. Jų būna įvairių: trumpos giesmelės skirtos kitiems patinėliams įspėti, o ilgos – patelėms sužavėti.

Gieda tik meldinės nendrinukės patinėliai. Dažniausiai jų balsai girdėti pievose vakarais saulei leidžiantis. O patelės tik čeksi pajutusios pavojų.

Išmok paukščių kalbą

Daugelį paukščių išgirsti lengviau nei pamatyti. Tačiau tam reikia geros klausos ir patirties.

Pabandyk užfiksuoti paukščių balsus skirtingais būdais.

Raidėmis. Pavyzdžiui, meldinės nendrinukės giesmę gamtininkai rašo taip:

Err de de de de, err di di di

Ženklaais. Trumpą skiemenį žymėk rutuliuku, ilgą – brūkneliu. Meldinė nendrinukė gieda maždaug taip:

— • • • — • • •

Diktofonu. Jei turi telefoną su diktofonu, pabandyk įrašyti paukščių balsus ir lygindamas su internete rastais įrašais mokykis atskirti.

Natomis. Sugrok instrumentu ir atspėk, kurio paukščio giesmė čia užrašyta?

Pasimokykite iš manęs ir galėsite giedoti namie.

Rask internete meldinės nendrinukės giesmelės įrašą ir pabandyk jį užrašyti. Paprašyk muzikos mokytojo užrašyti ją natomis, sugrok muzikos instrumentu. Įsivaizduok, kaip ji skamba pievoje. Ar atskirtum tarp kitų garsų? Esi beveik pasirengęs eiti į gamtą ir klausytis paukščių.

Pažintis su pievomis

Bandydamas susipažinti su pievomis pastebėsi, kad jos labai skiriasi. Smėlingos pievos kvepia čiobreliais, sausos šnara smilgomis, o drėgnose auga lietuviškomis orchidėjomis vadinamos retos gėlės – gegūnės.

Lietuvoje meldinės nendrinukės aptinkamos tik šlapiuose viksvynuose prie Kuršių marių ir Žuvinto ežero apylinkėse. Tokias pievas atpažinti padės knygelės viršelyje pateiktas augalų vadovas. Beje, nendrynuose meldinių nendrinukių ieškoti neverta, nes juose šie paukščiai neperi.

Rask veją prie namų ir suskaičiuok joje esančias augalų rūšis. Gal ja rūpinasi tavo tėveliai? Pažymėk užrašuose, kaip ją prižiūri, kokius darbus atlieka. Kuo veja skiriasi nuo pievos pamiškėje, palaukėje?

Natūralioje pievoje rastume dešimtis skirtingų rūšių augalų. Pasėtoje vejoje jų yra keliskart mažiau.

Pievos dienoraštis

Pažymėk įsmeigiamais pagaliukais pievos plotelį ir stebėk jį nuo pavasario iki rudens. Užsirašyk, kada ir kokie augalai žydi. Pakartok bandymą kitose pievose, jas palygink. Fotografuok augalus ir surink nuotraukų albumą.

Kodėl meldinės nendrinukės renka-
si tik šlapias pievas? Atsakymų net
keli: čia gausu ne tik augalų, bet
ir jais mintančių vabzdžių bei kitų
smulkių gyvūnų, kurie yra pagrin-
dinis šių paukščių maistas. Žmogus
taip pat svarbus meldinėms
nendrinukėms! Pievose, kurias
nuolat šienauja ūkininkai, nepriau-
ga krūmų, nesikaupia sena žolė,
todėl augalų sėklos gali sudygti –
taip pieva atsinaujina.

Standūs viksvų stiebai – lyg starto
aikštelė lengvučiams paukščiams.
Jais patogų laiptoti ieškant vabz-
džių ir gera pasižvalgyti po savo
valdas... Tačiau tokių pievų mažėja,
jos laikomos nykstančiomis. Ne-
nuostabu, kad nykstant pievoms
nyksta ir meldinės nendrinukės!

Lietuvoje auga apie
70 skirtingų rūšių viksvų.
Jas sunku atskirti. Viks-
voms būdingas tribriau-
nis stiebas su siaurais
aštriais lapais, neretai
auga kupstais šlapiose
pievose, pelkėse.

Žiūrėk augalų vadovą viršelyje

Pievas, kuriose gyvena mel-
dinės nendrinukės,
žmonės šienavo nuo seno,
nes reikėjo pašaro gyvu-
liams. Žolę pjaudavo, kai
pievos pradžiūdavo – liepą,
net ruggpjūtį. Šieną sukrau-
davo pievose, o išveždavo
žiemą, žemei įšalus. Nešie-
naujamos pievos apauga
nendrėmis ir krūmais, o
paukščiai praranda savo
namus bei pasitraukia.

**Augalai
nuklydėliai**

Meldinės nendrinukės
pamėgtoje pievoje pasikly-
do 6 augalai, kuriems čia
ne vieta. Pagalvok, kur jie
auga, ir gražink juos namo!
Įrašyk augalų pavadinimus
į tinkančius langelius.

K						
Ž						
A						
S						
M						
P						

Ar visi pievoje reikalingi?

Prisimink meldinės nendrinukės valgiaraštį! Paprasta, jei maistas būtų patiekamas ant lėkštės, kaip valgykloje. Tačiau vabzdžiai minta ir kiti paukščiai bei smulkūs pievos graužikai, todėl nendrinukės prie pievos „pietų stalo“ turi dalintis maistu. Negali badauti ir vabzdžiai bei jų lervos. Vieni minta augalais, kiti ėda vieni kitus. Augalai neužaugtų, jei dirvoje nebūtų pakankamai maisto medžiagų. Kokie sudėtingi jų tarpusavio ryšiai!

Aišku tai, kad, sutrikus šiai pusiausvyrai, ims nykti kai kurie pievos gyventojai, keisis visa aplinka. Žmonės irgi gali sutrikdyti gamtos ryšius, tačiau labai sutrikdyti gamtos ryšius, tačiau labai pasistengę moka juos ir atkurti. Tiesa, tai daug sudėtingesnis uždavinys...

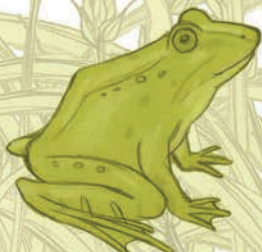

Meldinėms nendrinukėms žmonės pavojingiausi tada, kai daug metų nešienauja pievos ir ji apauga nendrėmis arba jei šienauja per anksti, kai paukščių jaunikliai dar tupi lizduose.

MUSĖ

VARLĖ

KIRSTUKAS

Kas kuo minta?

Čia pavaizduota pieva, kurioje gyvena meldinė nendrinukė ir jos kaimynai. Kiekvienas ieško maisto. Padėk jiems – rodyklėmis pažymėk, kas kuo minta.

Atsakymai: Lingė – pelėnas, kirstukas, varlėmis, paukščiai, vikšras, vabalas, vikšras, varlėmis, paukščių jaunikliai. Gyvatė – varlėmis, pelėnas, kirstukas. Meldinė – vabalas, vikšras, voras, drugiai, vora – augalai, kai kurie kitais, vikšras, voras, drugiai, musėmis. Vabzdžiai, vora – augalai, kai kurie kitais, vikšras, voras, drugiai, musėmis. Varlės – vabalas, vikšras, voras, drugiai, musėmis. Vabzdžiai, vora – augalai, kai kurie kitais, vikšras, voras, drugiai, musėmis. Augalai maisto medžiagas gauna iš dirvos, o energiją – iš saulės.

DRUGYS

MELDINĖ
NENDRINUKĖ

NENDRINĖ LINGĖ

VABALAS

VORAS

MELDINĖS
JAUNIKLIAI

VIKŠRAS

GYVATĖ

PELĖNAS

Nuo ko meldinės nendrinukės slepiasi?

Tai bent slapukės! Pastebėti meldinę nendrinukę žolynuose nelengva. Slėpynių varžybose ji laimėtų aukso medalį. Gera slėptis tankumyne ir sukti lizdelius. Čia nemato plėšrūnai, jaunikliai nekaista atviroje saulėje, šilta. Net per liūtis vanduo retai apsemia kupstus.

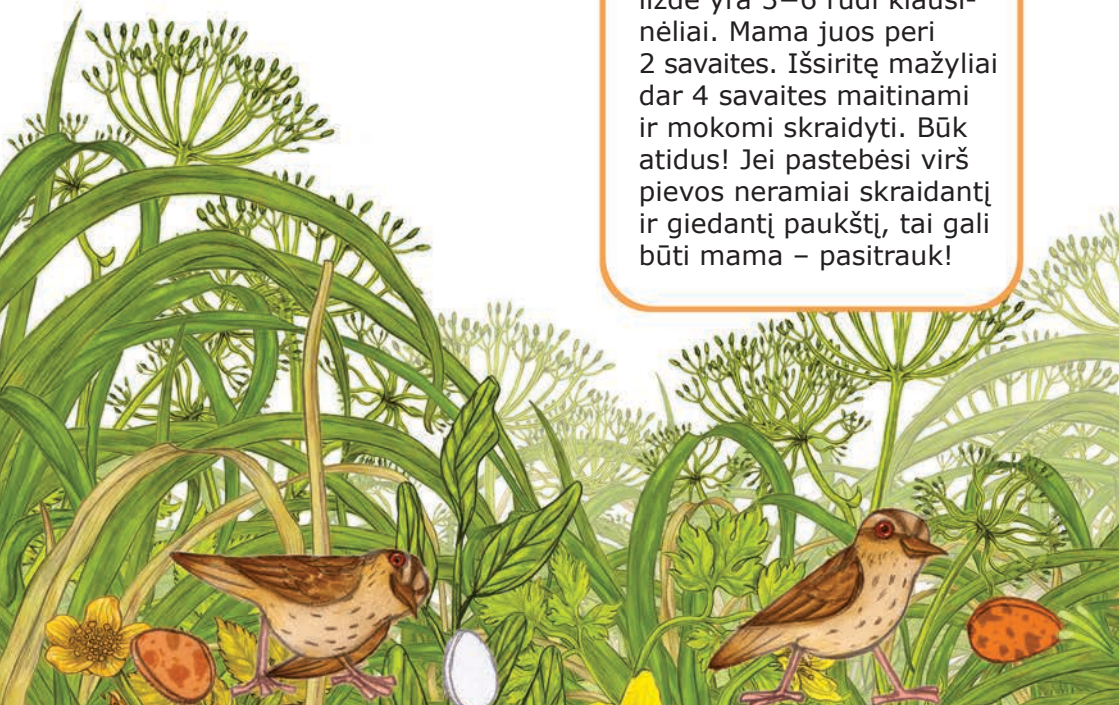
Visgi kartais meldinės nendrinukės tampa kirstukų ar lingių grobiu. Žmonės taip pat gali kelti pavojų. Jei traktorius išvažiuos pjauti žolės, kai lizdeliuose yra jaunikliai, – visas paukštelių šeimos triūsas ir rūpesčiai perniek!

Atsigulk pievoje taip, kad tavo veidas atsidurtų tarp aukštų žolių. Ką girdi ir jauti? O dabar įsivaizduok, kad esi mažas paukščio jauniklis, lizdelyje laukiantis sugrįžtančios mamos... Kaip tu jautiesi, kai esi vienas namie?

Meldinės nendrinukės lizde yra 3–6 rudi kiaušinėliai. Mama juos peri 2 savaites. Išsiritę mažyliai dar 4 savaites maitinami ir mokomi skraidyti. Būk atidus! Jei pastebėsi virš pievos neramiai skraidantį ir giedantį paukštį, tai gali būti mama – pasitrauk!

Slėpynės

Pasidomėk, kaip atrodo skirtingų paukščių kiaušiniai.

Iš kieto popieriaus išsikirpk keletą „kiaušinių“ (galima naudoti ir tuščius vištos kiaušinius), nudažyk įvairiomis spalvomis, išmargink dėmėmis.

Pabandyk slėpti įvairiose vietose – namie, vejoje, darže, pievoje ar medyje. Rask spalvų derinį, kuriame kiaušinis mažiausiai pastebimas.

Į žaidimą gali įtraukti draugus – ar jiems pavyks rasti tai, ką paslėpei?

Atmink, kad atradus tikrų paukščių kiaušinius lizduose jų nevalia liesti!

Aš radau tris kiaušinius ir vieną varliuką.

Gal galiu ir aš su jumis žaisti?

Ir paukščiai seka laiką, turi savo dienotvarkę ir svarbias datas metuose. Meldinės nendrinukės per keturis mėnesius turi išperėti ir užauginti jauniklius – taigi būna labai užsiėmusios. Jos miega mažai, į lizdą atneša maisto beveik kas dvi minutes! Per liūtis šildo paukštelius kūnu, kad nesušaltų. Tai bent mamos dienotvarkė!

Meldinių nendrinukių metai pilni ne tik šeimos rūpesčių, bet ir kelionių. Jos kasmet suka naują lizdelį, veda jauniklius ir ruošiasi tolimai kelionei į pietus. Tokie gyvenimo ypatumai susiformavo per daugelį metų, jie būdingi ir kitiems migruojantiems paukščiams.

Meldinės nendrinukės mūsų krašte galime stebėti tik 4 mėnesius, nuo gegužės iki rugpjūčio.

Meldinės nendrinukės nesudaro porų. Jauniklius augina tik patelė. Patinėliai nepadeda auginti mažylių. Lyginant su kitais paukščiais, patinėliai gieda gana ilgai. Jų balsai girdėti net rugpjūtį, kai kiti paukščiai nutyla ir rengiasi migracijai.

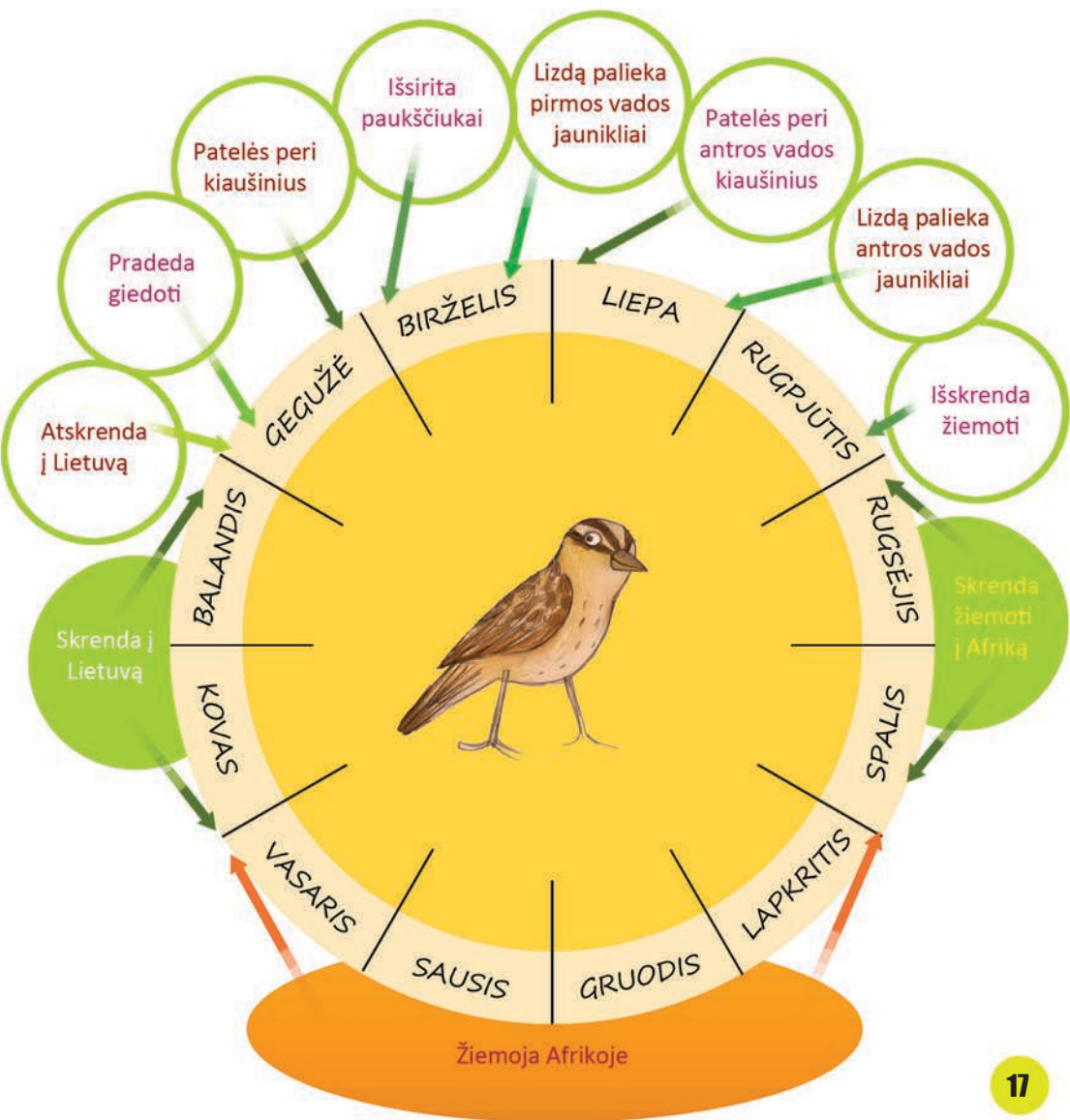

Mano ir paukščio metai

Palygink meldinės nendrinukės ir savo metus. Pažymėk ženklais nendrinukės kalendoriuje sau svarbius metų įvykius. Kuo judu panašūs ir kuo skiriatės? Kodėl?

Gimtadienis   Šventės   Atostogos   Kelionės   Mokslo metų pradžia

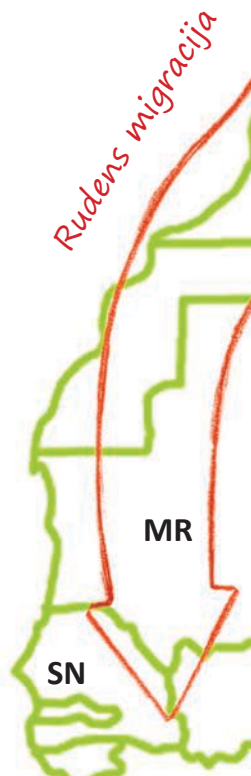
Afrikoje!

Kai ima trūkti maisto, atšąla oras ir sutrumpėja dienos, paukščiai būriuojasi ir patraukia į pietus. Rugsėįj prasideda rudeninė paukščių migracija, kuria ir šiandien žavisi ne tik daugelis mūsų, bet ir mokslininkai. Nepailsdami paukščiai be jokio žemėlapio gali įveikti tūkstančius kilometrų, skristi miegodami, o pavasarį grįžti į savo gimtinę.

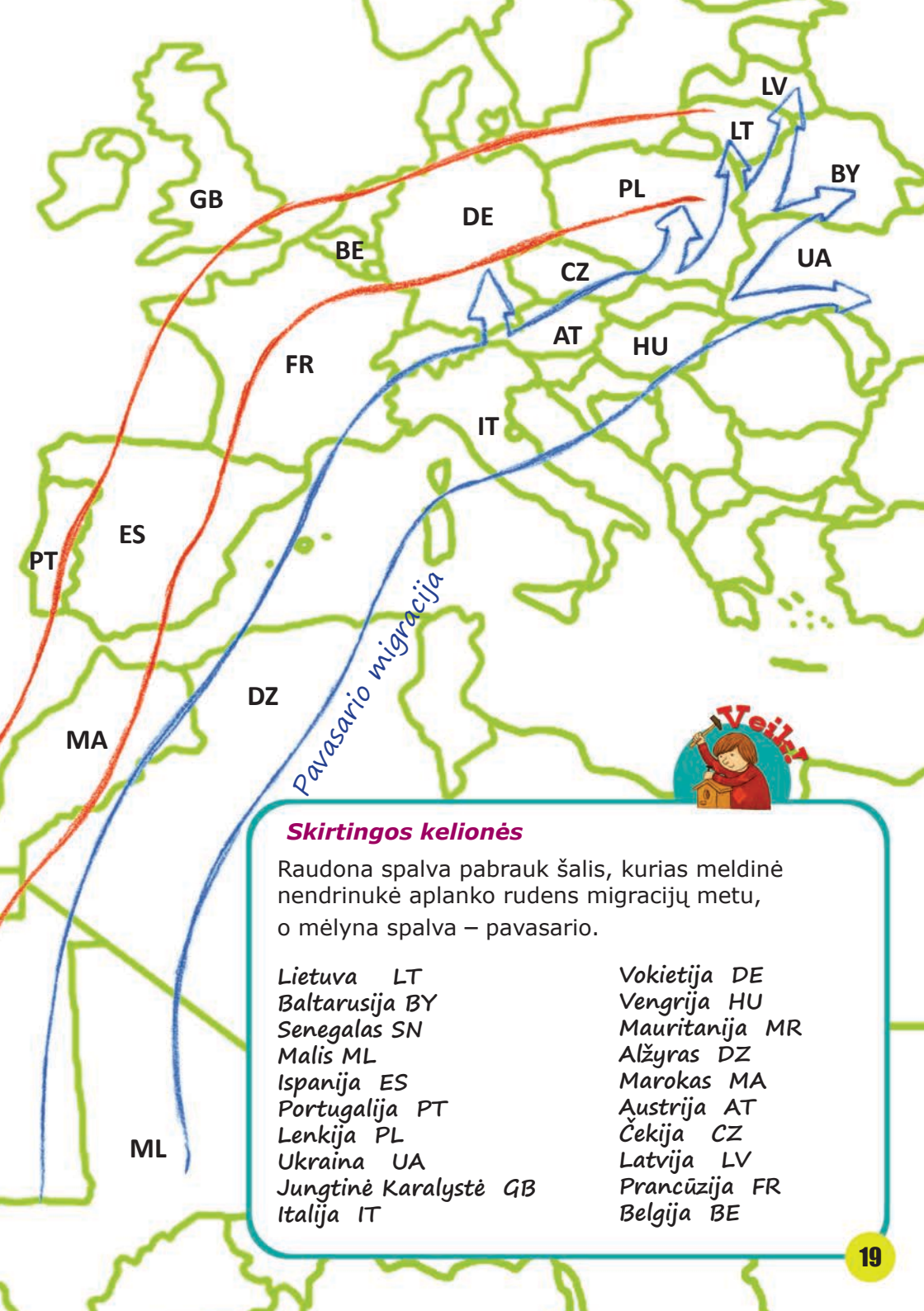
Šiandien žinoma, kad dalis meldinių nendrinukių iš viso pasaulio keliauja į žiemos „kurortą“ prie Senegalo upės Džiudžo nacionaliniame parke, Senegalo vakaruose. Kita jų dalis skrenda prie Nigerio upės Malyje. Pavasarį į perimvietes jos grįžta kiek kitu keliu.

Iki Afrikos jos skrenda 2 mėnesius ir įveikia net 6 000 km. Skrenda vakarais ir naktį, dieną nemiega, o maitinasi. Jos į Afriką keliauja ne būriais, o pavieniui.

Pavasario migracija

Skirtingos kelionės

Raudona spalva pabruk šalis, kurias meldinė nendrinukė aplanko rudens migracijų metu, o mėlyna spalva – pavasario.

- Lietuva LT
- Baltarusija BY
- Senegalas SN
- Malis ML
- Ispanija ES
- Portugalija PT
- Lenkija PL
- Ukraina UA
- Jungtinė Karalystė GB
- Italija IT

- Vokietija DE
- Vengrija HU
- Mauritanija MR
- Alžyras DZ
- Marokas MA
- Åustrija AT
- Čekija CZ
- Latvija LV
- Prancūzija FR
- Belgija BE

Kokia ta Afrika?

Visi įsivaizduojame Afriką skirtingai – juk nedaugelis ten buvome, bet žinome, kad ji labai didelė. Ką ten pamato meldinės nendrinukės? Šlapiose žiemaviečių pievose auga aukštos žolės, gyvena egzotiški vandens paukščiai, rangosi smaugliai, drybso krokodilai. Paupių medžiais karstosi beždžionės. Tačiau yra ir „tėvynainių“ – iš mūsų krašto atskridusių kielių, krakšlių ir kitų

paukštelių. Štai kokių įspūdžių iš kelionės atsiveža gegužę pas mus grįžtančios keliautojos! Tačiau ir čia jų tyko pavojai. Paupio pievas žmonės paverčia ryžių laukais, cukranendrių plantacijomis, gano gyvulius, stato namus, o kartais užaina pražūtinga sausra. Liūdna, bet dalis meldinių nendrinukių nebesugrįžta į Tėvynę...

KORMORANAS
 FLAMINGAS
 GAZELĖ
 HIENA
 KROKODILAS
 KARPUOTIS
 PELIKANAS
 PITONAS
 VARANAS
 SERVALAS
 TULŽYS
 ERELIS

Per savo gyvenimą
 nendrinukė net
 5 kartus nukeliauja į
 Afriką ir grįžta atgal
 į Lietuvą.

Senegalas yra
 tokio dydžio kaip
 3 Lietuvos. Pava-
 dinimas kilęs nuo
 didžiausios šalies
 upės. Ji kasmet
 patvinsta, kran-
 tuose kaupiasi
 derlingas dumblas,
 gausu augalų.
 Pakeliui į šį paukš-
 čių rojų meldinės
 nendrinukės pa-
 mato ir garsiosios
 Sacharos dykumos
 smėlynus.

**Kas Senegale
 gyvena?**

Surask ir išbrauk
 Afrikos gyvūnų
 vardus.

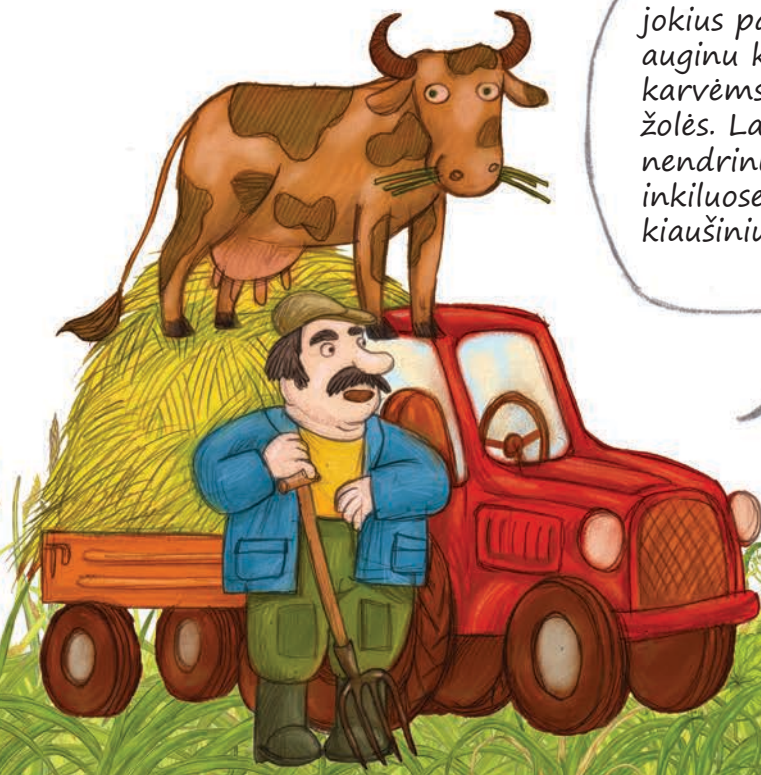
K	Z	E	V	A	R	A	N	A	S	E	N	A	S
A	K	A	R	P	U	O	T	I	S	O	N	I	S
R	O	P	A	R	M	U	N	A	H	I	E	N	A
P	U	P	I	T	O	N	A	S	R	I	R	N	A
M	Ė	Z	L	F	L	A	M	I	N	G	A	S	I
O	K	R	O	K	O	D	I	L	A	S	K	U	L
G	A	Z	E	L	Ė	O	N	E	R	E	L	I	S
E	S	K	O	R	M	O	R	A	N	A	S	K	I
F	I	Ė	R	O	T	U	L	Ž	Y	S	E	K	A
U	M	A	P	E	L	I	K	A	N	A	S	R	O
S	E	R	V	A	L	A	S	T	Ė	N	Ž	G	U

Paukščiai ir ūkininkai: kaip sugyventi?

Pieva – meldinės nendrinukės namai ir tvirtovė. Čia ji saugi. Tačiau netoliese gyvena žmogus, kuris ūkininkauja. Augindamas gyvulius, nori juos kuo anksčiau atvesti į ganyklą, kad šie gautų šviežios žolės. Jis stengiasi kuo anksčiau nušienauti žolę, kad paruoštų gero pašaro žiemai.

Būtent tada, vasaros pradžioje, vos išsiritę meldinės nendrinukės jaunikliai dar nemoka skraidyti – jie tupi lizde ir laukia mamos, kuri atneša valgyti. Netikėtai ima drebėti žemė, pasigirsta kurtinantis triukšmas, o sugrįžusi mama lizdo vietoje randa milžinišką žolės ritinį...

Nieko nežinau apie jokus paukščius, aš auginu karves. O karvėms reikia daug žolės. Lai tos nendrinukės gyvena inkiluose. Arba lai deda kiaušinius mano vištidėj.

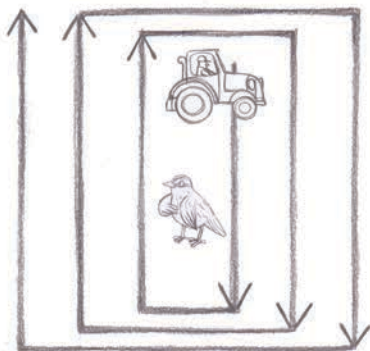
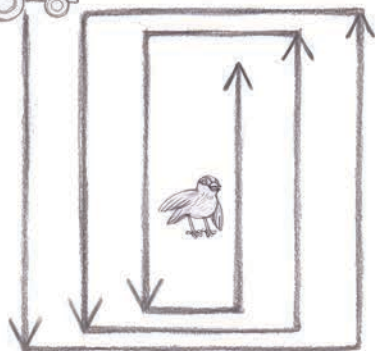

Skirtingi šienavimo būdai

Palygink ir nustatyk, kokių keliu važiuodamas šienaujantis ūkininkas apsaugos paukščius?

Žmonės ir paukščiai gali sugyventi, jei ūkininkai geranoriškai laikysis šių taisyklių:

- ✓ Neganyti gyvulių, kol peri paukščiai.
- ✓ Nešienauti pievų, kol paukščių jaunikliai dar lizduose.
- ✓ Išvežti iš lauko nupjautą žolę.
- ✓ Pradėti šienauti nuo pievos vidurio, kad paukščiai ir žvėreliai spėtų pabėgti iš lauko.

Kodėl mes nešienaujame šitos pievos?

Dabar ten peri paukščiai. Nupjausim šį lauką vėliau, kai paukščiai galės pabėgti.

Kaip padėti paukščiams?

Kuršių marių pakrantėje esančio Šilutės rajono gyventojai nori padėti jų užliejamose pievose perinčioms meldinėms nendrinukėms.

Visi sutiko prisidėti:

Gamtosaugininkai stebi ir skaičiuoja paukščius, pataria ūkininkams, kaip tinkamai šienauti pievas, pasakoja apie tai gyventojams ir turistams.

Ūkininkai, kurių pievose gyvena reti paukščiai, šienauja vėliau, leisdami jiems užauginti vaikus.

Ūkininkai ir verslininkai šienauja pievas, išveža žolę, gamina ekologišką kurą.

Mokiniai kartu su mokytojais stebi paukščius, pasakoja apie savo stebėjimus tėvams, draugams.

Merė rūpinasi, kad veiktų siurblinė, iš apsemtų pievų būtų pumpuojamas vanduo ir ūkininkai galėtų laiku šienauti.

Ar bendros pastangos padės meldinėms nendrinukėms išlikti, parodys laikas. Palinkėkime žmonėms sėkmės!

Net jei arti tavo namų negyvena meldinės nendrinukės, tu gali prisidėti prie šių retų paukščių išsaugojimo. Tapk gamtininku! Pradėti gali jau dabar – mokykis pažinti ir saugoti gamtą.

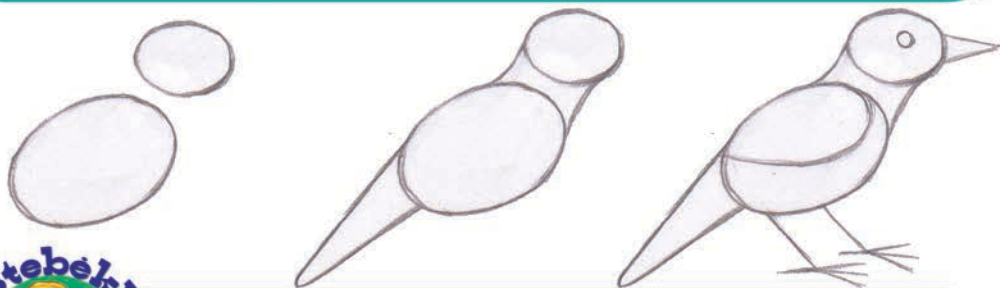

Nupiešk

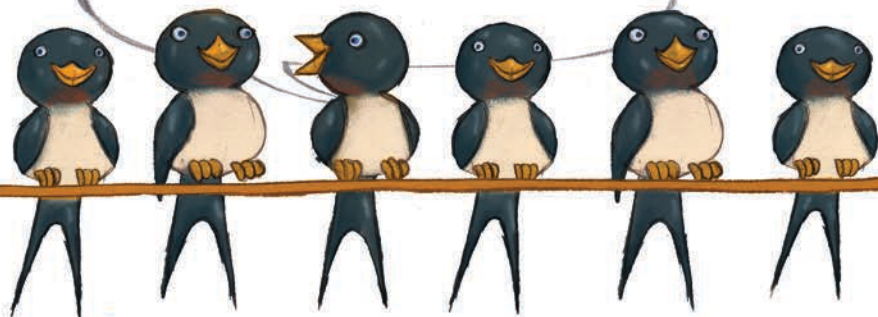
Naudodamasis pavyzdžiu, bandyk nupiešti stebimą paukštelį.

Užduotis gamtoje

Stebėk ant elektros laidų „pozuojančius“ paukštelius ir padaryk pirmąją nuotrauką. Mieste stebėk paukščius iš arti, išmok juos fotografuoti.

Šypsokitės, mus fotografuoja.

Ten, kur gyvena maldinės nendrinukės, žolė šienaujama specialiais plačialikšniais traktoriais, nes tik jie neklimpta ypatingai šlapiose pievose.

Net atlikęs mažą gamtosaugos darbą, prisijungsi prie būrio žmonių, kurie rūpinasi jos išsaugojimu. Įvertink savo jėgas, žinias ir pirmyn!

Pabandyk užrašyti savo darbotvarkę, skirtą maldinės nendrinukės ir kitų paukščių išsaugojimui. Nemažą darbą jau atlikai: žinai, kad yra toks paukštelis, perskaitei knygutę apie ją ir atlikai pateiktas užduotis. Turbūt kilo daugiau klausimų: kokie dar paukščiai gyvena Lietuvoje, kaip juos stebėti, kaip pamatyti ir tyrinėti retą paukštį, ar tu sugebėsi kantriai stebėti jų gyvenimą per žiūronus ir atskirti paukščių giesmes? Tik išėjęs į gamtą (vieno karto nepakaks!) atskleisi jos paslaptis.

Atpažink

Pagal išskirtinius požymius pabandyk atskirti, kurios iš jų yra maldinės nendrinukės. Tau gali pagelbėti paukščių vadovas knygelės viršelyje.

Ką galiu padaryti šiandien?

Ką galiu nuveikti per mėnesį?

Ką galiu nuveikti savo klasėje per metus?

Ką galiu nuveikti, kai užaugsiu?

Ką galiu atlikti kartu su draugais?

Mano galimi padėjėjai:

Gamtos stebėtojo atmintinė

Gamtos pažinimas – labai įdomus užsiėmimas. Tačiau gamta atskleidžia savo paslaptis ne kiekvienam.

Štai keletas svarbių patarimų:

- ✓ Pasistenk būti kantrus ir pastebėti smulkmenas.
- ✓ Mokykis klausyti ir išgirsti.
- ✓ Būk negirdimas ir nematomas gamtoje.
- ✓ Vesk užrašus, piešk, jei gali – fotografuok, daryk garso įrašus.
- ✓ Dalinkis įspūdžiais su draugais, tėvais, mokytojais, tačiau ne bet kurį veskis į gamtą kartu.
- ✓ Būk ne tik smalsus, bet ir atsargus. Laukinėje gamtoje gali slypėti pavojai!
- ✓ Išmok stebėti gyvūnų ir augalų gyvenimą, jo netrikdydamas.
- ✓ Nesikink augalų, neliesk lizdų.
- ✓ Prisimink, gamtoje esi svečias, todėl nešiukšlink.
- ✓ Padėk gamtai – surink kitų neatsakingų keliautojų paliktas atliekas.

Žygio kuprinė

Į kelionę verta imti tik tai, kas svarbiausia! Pasisirūpink tinkama apranga – išbrauk iš sąrašo nereikalingus daiktus.

Atsarginės kojinės

Dėžutė įdomiems radiniams

Eilėraščių knyga

Fotokamera

GPS navigatorius

Guminiai batai

MP3 grotuvas

Nešiojamasis kompiuteris

Patogūs rūbai

Peiliukas

Pieštukas

Plastikinis lietpaltis

Rašiklis

Sausas kuras

Sėkmės amuletas

Sumuštinų dėžutė

Šiltas megztinis

Šiuokšlių maišelis

Šokolado plytelė

Tinklelis, saugantis nuo uodų

Užrašų knygelė

Vaizdo kamera

Vandens butelis

Žemėlapis

Žibintuvėlis

Žiūronai

O dabar pagalvok, ar paneši visą mantą? Sėkmingo žygio...

Paukščių stebėjimas

Pradėk stebėti paukščius artimiausioje aplinkoje – šalia savo namų. Dažnai sutinkamos rūšys gali būti ne mažiau įdomios nei retos. Žiemą įsirenk lesyklą ir kasdien palesink paukščius. Stebėjimus tęsk miesto parke, sode arba darže. Pažinęs savo aplinkos paukščius, paprašyk suaugusiųjų nusivesti tave į paežerę, laukinę pievą ar mišką. Patyrinėk, kaip jie skiriasi.

Migracijų metu, pavasarį ir rudenį, paukščiai būriuojasi prie didelių vandens telkinių – čia patogu stebėti ir mokytis skirti paukščių amžių, lytį, kaip jie bendrauja tarpusavyje bei su kitų rūšių paukščiais. Kad nepamirštum savo pastebėjimų, svarbiausius dalykus žymėkis sąsiuvinyje, nupiešk. Užmezgk ryšius su kitais jaunaisiais gamtininkais ir paukščių mylėtojais, dalinkis savo patirtimi bei mokytis iš jų.

Paukščiai ypač pažeidžiami, kai peri jauniklius. Susiruošę į gamtą, paprašykite tėvelių ar mokytojų pasitarti su ornitologais, kaip nepakenkti sparnuočiams.

Pavasarinė paukščių migracija vyksta kovo–gegužės mėnesiais, o rudeninė – rugpjūčio–spalio.

Perskaityk jaunojo ornitologo užrašų lapelį 31 puslapyje. Kokį paukštį jis rado?

2013 m. birželio 15 d. 20.30 val. Šlapia pieva
Nemuno upės deltoje. Rami pavakarė, vėjo nėra.

Stebėta: nendrinė starta, pievinis kalviukas,
perkūno oželis. Girdėtas griežlės balsas.

Nepažįstamas paukštis pastebėtas ant viksvos
stiebo.

Dydis: mažesnis už žvirblį 2 kartus.

Išvaizda: panašus į ežerinę nendrinukę.

Elgsena: žiūrint per žiūronus, snape pastebėtas
žalios spalvos žiogas, netrukus nuskrido pievos
gilumon.

Balsas: tylus „er de de“.

PAVADINIMAS:

Ornitologai geba pažinti paukštį
iš vienintelės plunksnos.
Pabandyk ir tu!

Rink kolekciją iš žygiuose rastų
plunksnų. Atpažintas plunksnas
įklijuok į albumą, įrašyk paukščio
pavadinimą, priklijuok nuotrauką.

Aplinka –

organizmo gyvavimo sąlygų visuma.

Bestuburiai –

gyvūnai, neturintys stuburo, pavyzdžiui, vabzdžiai, voragyviai; pagrindinis nendrinukių maistas.

Biologinė įvairovė –

visos augalų, gyvūnų ir kitų gyvų organizmų rūšys, gyvenančios tam tikroje teritorijoje.

Būrys –

stambus gyvūnų sistemos vienetas, apjungiantis giminingas šeimas, pavyzdžiui, žvirbliniai.

Buveinė –

natūrali augalų ar gyvūnų rūšies gyvenimo aplinka.

Delta –

upių įtekėjimo į jūras, marias, vieta; neretai žemėlapiuose primena trikampius, upės čia skaidosi į keletą mažesnių upių.

Gentis –

gyvosios gamtos sistemos vienetas, apjungiantis pagal kilmę artimas rūšis; artimos gentys jungiamos į šeimas.

Jauniklis –

paukštelis, gyvenantis nesavarankiškai.

Maskuotė –

gebėjimas susiliesti su aplinka, slėptis nuo priešų.

Paukščių migracija –

kasmetinė paukščių kelionė į pietus šaltuoju metų laiku ir grįžimas pavasarį.

Mitybos grandinė –

maisto kaita buveinėse, pavyzdžiui, iš žemės į augalus, iš jų į drugių vikšrus, vėliau su jais – į nendrinukes (kita vertus, nendrinukės – plėšrūnų natūralus grobis).

Ornitologija –

mokslas apie paukščius; paukščių tyrinėtojai vadinami ornitologais.

Pelkė –

buveinė, kuriai būdingas vandens perteklius, storesnis nei 30 cm durpių sluoksnis ir specifinė augalija.

Perimvietė –

paukščio lizdas ir jo aplinka, kurioje patelė renka maistą jaunikliams.

Pieva –

žoline augmenija apaugę žemės plotai; skiriamos natūralios pievos ir ganyklos; Nemuno deltoje gausu užliejamų pievų.

Plėšrūnai –

gyvūnai, mintantys kitais gyvūnais.

Pora –

du skirtingų lyčių paukščiai, susilaukiantys palikuonių.

Rūšis –

gyvosios gamtos sistemos vienetas apjungiantis daug bendrų bruožų turinčius organizmus, kurie gali daugintis ir susilaukti palikuonių; lotynų kalba rūšys žymimos dviem žodžiais, pavyzdžiui, *Acrocephalus paludicola* (meldinė nendrinukė).

Teritorija –

plotas, į kurį pretenduoja gyvūnas, ir jį saugo arba gina; pavyzdžiui, nendrinukės patinėlis tam tikru balsu įspėja atvykėlius.

Užliejamos pievos –

pavasarij upių užliejami plotai, kuriuose užsilaiko vanduo.

Vada –

vienos kartos jaunikliai, augantys lizde.

Vikšras –

besparnė drugio lerva, nendrinukių maistas.

Mano stebėti paukščiai

Data, laikas, vieta:

Mano piešinys

Dydis, išvaizda, elgsena:

Balsas:

Pavadinimas:

Šią knygelę išleido Baltijos aplinkos forumas. Tai – organizacija, vienijanti bendraminčius, kuriems rūpi ne tik paukščių, bet ir visos mūsų planetos likimas. Sužinok apie mus daugiau: www.bef.lt

Mums talkino Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, jo mokiniai buvo pirmieji knygelės skaitytojai ir reiklūs vertintojai! Jei tau rūpi gamta, prisijunk: www.lmnsc.lt, www.gamtininkai.lt

Meldinės nendrinukės giesmę išgirsti didžiausia tikimybė Lietuvos paukščių karalyste vadinamoje Nemuno deltoje. Kelionę pradėkite nuo Nemuno deltos regioninio parko direkcijos, užsuk į Tulkiaragės pažintinį taką, kur tavęs laukia didžiausia pasaulyje meldinė nendrinukė. Apsilankyk: www.nemunodelta.lt

Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcija globoja svarbiausią meldinės nendrinukės perimvietę netoli Priekulės – užliejamas Tyrų pievas. Susisiek, jei esi netoliese: www.nerija.lt

Žuvinto ežero pakrantės pievos ypatingos tuo, kad būtent čia pirmą kartą Lietuvoje pastebėta meldinė nendrinukė. Žuvinto biosferos rezervatas – puiki vieta stebėti įvairiausius paukščius. Išsamiau: www.zuvintas.lt

Knygelė parengta, jos I-mas leidimas išleistas įgyvendinant projektą „Aplinkai palankaus ūkininkavimo skatinimas siekiant užtikrinti nykstančių agrarinio kraštovaizdžio paukščių apsaugą“ (Nr. LIFE09 NAT/LT/000233). II-as leidimas išleistas įgyvendinant projektą „Meldinei nendrinukei tinkamų kertinių buveinių tinklo formavimas siekiant užtikrinti ilgalaikę jos apsaugą Lietuvoje“ (LIFE MagniDucatusAcrola, nr. LIFE15 NAT/LT/001024). Mes rūpinamės, kad meldinė nendrinukė būtų išsaugota.

Abu projektus finansavo Europos Sąjungos LIFE programa, Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija ir projekto partneriai.

Daugiau apie projektus ir meldinę nendrinukę: www.meldine.lt

UDK 087.5:598.2

Ku-127

VšĮ Baltijos aplinkos forumas
Meldinė nendrinukė. Mažasis vadovas vaikams
II-as leidimas

Teksto autorius Almantas Kulbis
Dailininkas Paulius Juodišius
Kalbos redaktorė Rita Bielskytė
Redaktoriai: Žymantas Morkvėnas, Vaida Pilibaitytė
Konsultavo: Arūnas Pranaitis, Žydrūnas Preikša, Jūratė Sendžikaitė,
Liutauras Stoškus

Fotografijų autoriai:

Viršelyje: R. Jakaitis, J. Sendžikaitė, Ž. Morkvėnas, R. Barauskas,
G. Steiblys, Alpsdake, S. Hage, A. Petriņš, P.H. Olsen, D. Ramsey,
A. Trepte, D. Sanches, U. Schmidt, M. Szczepanek.
Knygelėje: S. Garvie, M. Urbonas, E.R. Wilson, A.D. Wilson (p. 5);
Ž. Morkvėnas (p. 9 ir p. 25); R. Jakaitis, Ž. Morkvėnas, A. Trepte,
D. Sanches (p. 26).

Tiražas 1 500 egz.

Atspausdinta aplinkai ir sveikatai draugiškais dažais ant perdirbto popieriaus.

Išleido VšĮ Baltijos aplinkos forumas
Užupio g. 9/2-17, LT-01202 Vilnius
El. p. info@bef.lt, www.bef.lt

Spausdino UAB „Druka“
Mainų g. 5, LT-94101 Klaipėda
El. p. info@druka.lt, www.druka.lt

© VšĮ Baltijos aplinkos forumas, 2017

ISBN 978-609-8041-06-4

Pievinis pašiaušėlis

40-120 cm aukščio. Dažnas. Žydi gegužės-birželio mėn. Auga drėgnose pievose.

Augalai

Pažink
meldinės
nendrinukės
kaimynus

Pelkinė vėngiorykštė

40-130 cm aukščio. Dažna. Žydi birželio-liepos mėn. Auga pelkėtose pievose, pelkėse.

Paprastoji viksva

5-30 (60) cm aukščio. Dažna. Žydi balandžio-gegužės mėn. Auga pelkėtose pievose, pelkėse, pakrantėse.

Augalai

Pažink
meldinės
nendrinukės
kaimynus

Nendrinis dryžutis

70-250 cm aukščio. Dažnas. Žydi birželio-liepos mėn.

Auga užliejamose pievose, pakrantėse, šlapiuose miškuose.

Paprastoji raudoklė

30-100 cm aukščio. Dažna. Žydi birželio-rugsėjo mėn. Auga drėgnose pievose, pakrantėse.

Augalai

*Pažink
meldinės
nendrinukės
kaimynus*

Dvieilė viksva

20-80 cm aukščio. Dažna. Žydi gegužės-birželio mėn.
Auga užliejamose ir pelkėtose pievose, pelkėse.

Raudonoji gegūnė

20-80 cm aukščio. Retoka. Saugoma.
Žydi gegužės-liepos mėn. Auga
šlapiose pievose ir pelkėse.

Trilapis pupalaiškis

15-30 cm aukščio. Dažnas. Žydi
gegužės-birželio mėn. Auga šlapiose
pievose, pelkėse, grioviuose.

Vaistinė taukė

30-100 cm aukščio. Dažna. Žydi birželio-liepos mėn. Auga šlapiose pievose, pakrantėse, pakrūmėse.

Paprastoji šilingė

50-150 cm aukščio. Dažna. Žydi visą vasarą. Auga drėgnose pievose, pakrantėse.

Augalai

Pažink
meldinės
nendrinukės
kaimynus

Geltonasis vilkdalgis

50-100 cm aukščio. Dažnas. Žydi birželio-liepos mėn. Auga šlapiose pievose, pakrantėse, pabaliuose.

Augalai

*Pažink
meldinės
nendrinukės
kaimynus*

Mėlynžiedis vikis

30-120 cm aukščio. Dažnas. Žydi visą vasarą. Auga pievose, laukuose, pamiškėse.

Pievinis pelėžirnis

30-100 cm aukščio. Dažnas. Žydi visą vasarą ir rudens pradžioje. Auga pievose, pamiškėse.

Pelkinė puriena

15-30 cm aukščio. Dažna. Žydi balandžio-birželio mėn. Auga šlapiose pievose, pakrantėse.

Iš pirmo žvilgsnio Tau gali atrodyti, kad pievoje visos žolės vienodos, o paukščiai čiulbą panašiais balsais, kurių neįmanoma atskirti. Išties paslaptingas gamtos pasaulis gali bauginti: tiek nežinomų gyvių, augalų, garsų ir reiškinių!

Tačiau juk kartu taip magia pažinti, nustebti ir suprasti, o pakeliui dar sutikti draugų, patirti nuotykių bei išmokti naujų dalykų?

Jei ruošiesi jaudinančiai kelionei į gamtą, ši knygelė Tau padės išmokti pažinti pievų paukščių pasaulį ir vieną iš rečiausių jo gyventojų – meldinę nendrinukę.

Jei Tau pasirodys, kad čia daugiau klausimų nei atsakymų, atminti: gamtos pažinimui būtinas smalsumas – bene svarbiausias bruožas, vienijantis vaikus ir mokslininkus.

Perskaityk iki galo ir įsitikink, kad Tu taip pat gali padėti išsaugoti meldinę nendrinukę!

Knygelėje ne tik sužinosi įdomybių apie šį giesmininką, bet ir rasi įvairių smagių užduočių, padėsiančių pažinti paslaptinę pievų pasaulį.

Faktai ir istorijos pamąstymui.

Išskirtinės įdomybės apie paukščius.

Laisvalaikio užsiėmimai, padedantys saugoti gamtą.

Patarimai, kaip savarankiškai stebėti gamtą.

ISBN 978-609-8041-06-4

9 786098 041064